

KINCSES ÁRON*

ROMÁN ÁLLAMPOLGÁROK MAGYARORSZÁGON

ROMANIAN CITIZENS IN HUNGARY

ABSTRACT

The most considerable group of foreign population is the Romanian in Hungary. That's why important to know what kind of features and spatial impacts characterize the international migration between these two neighbouring countries. In this article I am going to study the migration system from Romania to Hungary. From where and to where do Romanians move? This paper is devoted to the spatial characteristics of migration networks from Romania to Hungary. What kind of reasons may play a pivotal role in choosing a permanent address? Is the original Romanian location important? An analysis of the spatial distribution of migrants shows that there are two separate and considerable geographical motives, which mostly determine the location of foreigners in Hungary, namely, the effects of centres and the borders. The first case meant both a dynamics centre of immigration to Hungary and such emigration from Romania. There a wide variety of occupations can be found. I point out that highly educated and skilled workers have been attracted from a large distance to Budapest and Pest County. The second geographical motive is the proximity to the border, which is not a barrier, but rather a contact zone.

1. Bevezetés

A román állampolgárok alkotják a legjelentősebb külföldi népességcsoportot Magyarországon. Ezért is fontos megvizsgálni, milyen tulajdonságok jellemzik őket, milyen területi hatásuk van Magyarországon. Karakteres kapcsolatok mutathatók ki az elvándorlás és a célterületek között, azaz jellemző, hogy Románia melyik részeiről Magyarországon hová, milyen tulajdonságú migránsok mozognak. A cikk ezeknek a migrációs hálózatnak a területi tulajdonságait igyekszik bemutatni. Milyen okok lényegesek az új lakóhely választásában? Az eredeti román lakóhelynek van-e ebben szerepe?

A külföldi állampolgárok alatt ebben a cikkben azokat a Magyarországon élő személyeket értem, akik az adott év január 1-jén tartózkodási, bevándorlási vagy letelepedési engedéllyel rendelkeznek. A vizsgálat során a magyar (KSH) és az európai (Eurostat) statisztikai források mellett a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BAH) és az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (APEH) adatait használtam föl. A migrációs folyamatokat az eredeti (román) és jelenleg (magyar) lakóhely, korcsoportok, foglalkozás, iskolai végzettség, adófizetők aránya szerint fogom vizsgálni. Három iskolai végzettségi szintet különböztettem meg, az alap (ISCED 1-2) a közép (ISCED 3-4) és a felső fokot (ISCED 5-7), míg a foglalkozási osztályozások az ISCO-88-as struktúrán alapulnak.

Véleményem szerint a keresetek regionális különbségei mellett¹ a migránsok területi megoszlásában meghatározó magyarázó ereje van a célterületek földrajzi helyzetének. A lakóhely választásában a földrajzi és gazdasági centrum és periféria területek fontos szerepet játszanak. Hipotézisem szerint a román állampolgárok Magyarországra történő vándorlásának területi eloszlásában jelentős tényező Budapest, Magyarország fővárosa, gazdasági

* Vezető tanácsos, Központi Statisztikai Hivatal.

centrum terület, amely a nemzetközi vándorlás tipikus dinamikus fogadó központja is. A települések országos átlaghoz képest Budapest erőteljesen felülreprezentált a külföldiek mennyiségét és 1000 lakosra jutó arányát tekintve is, mely egybeesik a nemzetközi trendekkel, azaz a migráció elsődleges célterületei a fővárosok.² A foglalkozások és az eredet-országok széles spektruma található itt. A másik lényeges tényező a határ közelsége, mely sok migráns számára többlet értéket hordoz. Csak gondoljunk az otthon maradt családtagokkal a könnyebb kapcsolattartásra. Fontos megjegyezni, hogy megfigyelhetjük e jelenségeket az eredet országokban is, nevezetesen a migránsok a román határ közeléből sokkal inkább a határhoz közel telepsznek le, mint mások. A romániai vándorok, akik többségében erdélyi területekről érkeznek, inkább Budapest közelében élnek. A kivándorlási központként leginkább Székelyföldet jelölhetjük meg.

A határregiókat a telephely-elmélet tradicionálisan hátrányos területként szemlélte, a nemzetközi kereskedelmi határok és a katonai inváziók fenyegetése miatt.³ A nemzeti határok negatívan érintették a regionális gazdaságot a növekvő tranzakciós költségek miatt. Adók, különböző nyelvek, kultúrák és üzleti gyakorlatok általában gátolták a határon átnyúló kereskedelmet, csökkentve az igényt a hazai vagy külföldi gyártók elhelyezkedésére ezekben a régiókban.⁴

Ennek a kedvezőtlen képnek a megváltoztatása, a nagyobb nemzetközi gazdasági integráción keresztül – a kereskedelmi korlátok mérséklésével – egy új növekedési kilátást alakíthat ki a határregiókban. E régióknak több olyan tulajdonsága van, mely aktív kontakt-térnek definiálható.⁵ A Romániából Magyarország felé áramló nemzetközi vándorlás (Budapest és Pest megye után) jelentős célterületei éppen ezek a határközeli települések, megyék.

2. Előzmények

A legnagyobb volumenű Magyarországon kívüli magyar népesség Romániában él. 1992-ben Románia lakosságának 7,1, míg 2002-ben 6,7%-a vallotta magát magyar nemzetiségűnek. A magyarok aránya Erdélyben 20% fölött van. A romániai magyarok 37%-a Székelyföldön, 28% a magyar határ mentén, 18% közép-Erdélyben, 17% pedig interetnikus diaszpórában él. Romániában Erdélyen kívül magyarok jelentős számban Csángóföldön és Bukarestben találhatók. A nemzetiségi hovatartozás régóta fontos szerepet játszik a két ország közötti nemzetközi vándorlások karakterisztikájában.

A hidegháború alatt a romániai emigránsok többsége a kisebbségek köréből került ki. A nemzetiségi hovatartozásnak a migrációs folyamatokban nem csak taszító, hanem vonzó tényezőként is szerepet játszhat. Romániában a szászok és a zsidók esetében ilyen szerepe volt a befogadó ország migrációs politikájában ebben az időben testet öltő etnikai preferenciáinak.⁶ Magyarország nem támogatja egyértelműen a „határon túliak” Magyarországra vándorlását. Ennek ellenére a hatóságok a magyar etnikumú bevándorlókat kiemelten kezelik. Például a magyar állampolgárság megszerzéséről szóló LV. Törvény felmenti őket az állampolgársághoz szükséges nyolc éves Magyarországon tartózkodás alól.

A többségi ortodox románság a múlt rendszerbeli migrációs folyamatokban alulreprezentált volt. A nyolcvanas évek közepétől a kivándorló népesség etnikai szerkezete jelentősen átalakult, ami szorosan összefügg Magyarország megváltozott migrációs politikájával. Ugyanis addig a szocialista blokk országaiból érkezők nem kaphattak menekültstátust Magyarországon. A romániai menekültek 1986-tól kezdtek nagy számban Magyarországra áramlani. Kezdetben az országnak inkább tranzit-szerepe volt: Nyugat-Európába próbáltak meg eljutni, miután azonban ezek a csatornák elzáródtak, tömegesen rekedtek Magyarországon.⁷ Bár a kérdést jogilag csak 1989-ben szabályozták, 1987-től gyakorlattá vált, hogy az ország nem adta ki őket a román hatóságoknak. 1988 végére a romániai menekültek száma

elérte a 20, 1989 végére pedig a 36 ezret, miközben a hivatalos úton Magyarországra érkezők száma is emelkedett. A márciusi marosvásárhelyi eseményeket követően a kiáramlás 1990-ben is folytatódott. 1990-ben 37 242 román állampolgár igényelt huzamos tartózkodási engedélyt. Ebben az évben az összes új belépő külföldi 76,6%-a román állampolgár volt.⁸

1987 és 1991 között periódusban mintegy 97 000 magyar hagyhatta el Romániát.⁹ Tehát a nyolcvanas évek végén meginduló magyar kiáramlásban központi szerepe volt az etnicitásnak, és annak, hogy a magyar állam a Romániából érkezett migránsokat menekültként ismerte el.

A román migrációs szociológia és demográfia megállapításai alapján mára már a migráns népesség legalább 90 százalékban a többségi románság soraiból kerül ki.¹⁰ Sandu szerint ugyan a kilencvenes évek külföldi munkavállalói között összességében egyértelműen felülreprezentáltak az etnikai és vallási kisebbségek, ha azonban az időben későbbi hullámokat nézzük, az arányok már jóval kiegyenlítettebbek. Ennek logikus magyarázata, hogy a kisebbségek (például a nyelvtudásra épülő) munkaerő-migrációs áramlásai már a kilencvenes évek legelején megindultak, míg erre a román népesség esetében több időre volt szükség. Ezt a folyamatot, amelynek során a migrációban a kisebbségi etnikumhoz való tartozás szerepe csökken Sandu „de-etnicizálódásnak” nevezi. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a migráció során az nemzeti hovatartozás szerepe csökkenne, hanem hogy immár egyre több jelenős hálózat van, ahol a migráció során a „románság” mozog.

A magyar nemzetiségűek vonatkozásában ismert, hogy a Magyarország irányába mutató migrációs hálózatok már a kilencvenes évek elején felálltak.¹¹ Ezáltal a magyarországi vendégmunka bejárható, kiszámítható életstratégiává vált. Többségében az ottani magyarok vállaltak munkát Magyarországon, a román nemzetiségű alig-alig fordul elő a magyar munkaerőpiacon.¹² Ezeknek hálózatoknak az értékét növelte, hogy ebben a periódusban a Nyugat-Európa fele mutató struktúrák még nem alakultak ki. Ezek kialakulásával azonban a helyzet fokozatosan megváltozott. Ahogy a Nyugat-Európa (elsősorban Németország, Spanyolország, Olaszország) fele mutató román hálózatok felálltak, amelyeket immár többségében románok működtettek, úgy válhatott a spanyolországi, olaszországi vendégmunka a magyarországi reális alternatívájává a magyar nemzetiségűek között is. Hiszen a románokkal egy településen (szomszédban, ismeretségi körben) élő magyarok migrációs stratégiáját ezeknek a hálózatoknak a léte is befolyásolhatja.¹³

Tehát Románia, mint migrációs forrásország egészére a migráció Nyugat-Európa fele való eltolódása jellemző. Míg a magyar nemzetiségűek számára inkább Magyarország jelent célállomást, addig a románok számára az olaszországi, spanyolországi munkalehetőségek a jelentősek. Az etnicitásnak jelentős szerepe van a migrációs hálózatok kialakulásában, de a migráció feltételezhetően nem a nemzetiségi hovatartozás, hanem az ismeretségek alapján szerveződik.

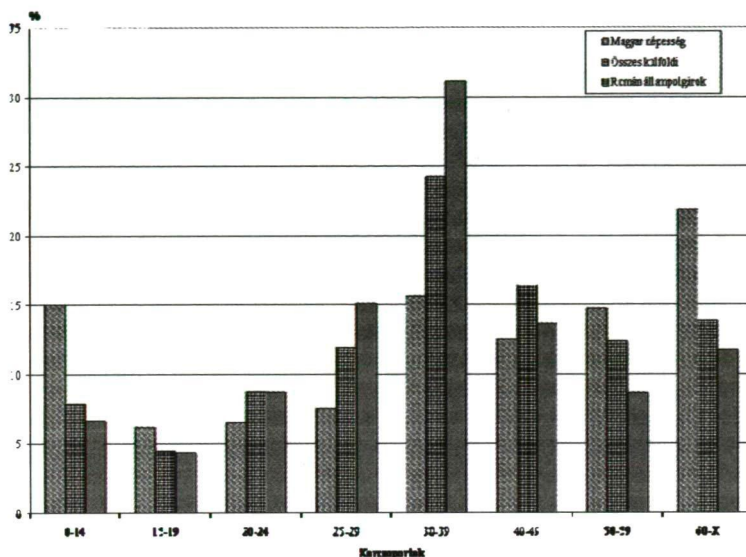
3. Román állampolgárok Magyarországon

A nemzetközi vándorlás közvetlenül érinti Magyarországot, ahol társadalmi, demográfiai és gazdasági hatásai is vannak. A népességszám, gazdasági aktivitás, korcsoportok, adófizetők száma szerint is pozitívan hat Magyarország a migráció.

A külföldiek között, különösen a román állampolgárok között sokkal magasabb az aktív korúak aránya, míg a magyar népesség a 0–14 és az 50–X évesek között felülreprezentált, ahogy az első ábrán is láthatjuk. A munkaképes korúak arányából következően magasabb az adófizetők aránya is, magasabb, mint a külföldiek aránya. A külföldi adófizetők megyei eloszlása nem egyenletes, ott magasabb az arányuk, ahol nagyobbak az egy főre eső adóköteles jövedelmek, így Budapesten az adófizetők több mint 4%-a külföldi. A román állampolgárokra is ez a trend jellemző. Budapesten, Pest megyében él a romániai adófizetők 65%-a.

1. ábra. Magyar lakónépesség állampolgárság és korcsoportok szerint, 2008. január 1.

Chart 1. Hungarian population by citizens and age-groups, 1 January 2008

Forrás: KSH

1. táblázat. Adófizetők összehasonlító táblázata állampolgárság és megyék szerint, 2007

Table 1. Tax-payer comparative table by county and citizens, 2007

Magyar megyék	Adófizetők száma	Egy főre jutó adóköteles jövedelem (Ft)	Külföldi adófizetők	
			Romániai	Összes
Budapest	759 360	638 083	13 457	32 036
Baranya	169 041	289 332	296	1 334
Bács-K	227 188	263 798	828	2 015
Békés	161 601	237 811	647	1 151
Borsod-A-Z	277 197	288 442	280	1 196
Csongrád	182 817	298 582	1 004	2 984
Fejér	207 272	367 202	956	2 118
Győr-M-S	212 858	340 320	879	2 864
Hajdú	226 311	287 685	837	1 802
Heves	135 760	310 157	423	1 187
Komárom-E	151 416	358 457	1 023	2 146
Nógrád	87 407	264 147	193	521
Pest	514 948	421 507	6 769	10 735
Somogy	136 964	253 000	288	830
Szabolcs-Sz-B	211 950	250 575	340	1 983
Jász-N-Sz	168 124	272 844	318	803
Tolna	104 360	291 682	274	708
Vas	130 716	300 813	277	705
Veszprém	174 841	289 702	515	1 063
Zala	138 475	279 140	286	862
Külföld			1 216	18 034
Összesen	4 378 606	373 033	31 106	87 077

Forrás: APEH

Az 1990-es évek óta Magyarországon a nemzetközi vándorlási egyenleg pozitív. A 2008. január 1-jén 174 697 külföldi állampolgár tartózkodott Magyarországon (1,74%-a a népességnek), akiknek a 40%-a román állampolgár (2. táblázat). Ez az arány növekedett, a területi koncentráció pedig némileg csökkent. Amint látjuk a Magyarországon tartózkodó külföldiek között a szomszédos országok súlya erőteljes, és folyamatosan növekszik. Így 2008. január 1-jén mintegy 66 000 román állampolgár tartózkodik Magyarországon, továbbá 1993 óta 81 886-an váltak magyar állampolgárrá (97%-uk magyar anyanyelvű). Tehát összességében 15 év alatt közel 150 000 román állampolgár települt át Magyarországra! Mivel az 1990-es évektől évente 30–40 000 magyar állampolgárral több hal meg, mint amennyi születik hazánkban, így a Romániából Magyarországra áramló nemzetközi vándorlás hozzávetőlegesen 4–5 évig mérsékelte önmagában a természetes népességfogyást.

2. táblázat. Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok állampolgárságok szerint

Table 2. Foreign citizens residing in Hungary by country of citizenship

Ország	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ausztria	694	785	750	780	544	1 494	2 225	2 571
Franciaország	511	601	711	765	330	1 316	1 506	1 481
Hollandia	324	346	373	415	236	666	1 096	1 201
Nagy-Britannia	624	700	872	963	440	1 451	1 911	2 107
Németország	7 493	7 676	7 100	7 393	6 908	10 504	15 037	14 436
Olaszország	542	563	545	551	404	777	1 020	1 207
EU-15	11 723	12 181	11 629	12 143	9 714	18 357	25 394	25 490
Horvátország	917	931	800	902	837	778	813	852
Lengyelország	2 279	2 227	1 945	2 196	2 178	2 364	2 681	2 645
Oroszország	1 893	2 048	1 794	2 244	2 642	2 759	2 760	2 787
<i>Románia</i>	<i>41 561</i>	<i>44 977</i>	<i>47 281</i>	<i>55 676</i>	<i>67 529</i>	<i>66 183</i>	<i>66 951</i>	<i>65 836</i>
Szerbia	12 664	11 975	11 693	12 367	13 643	12 111	12 638	17 186
Szlovákia	1 576	2 213	1 536	2 472	1 225	3 597	4 276	4 944
Szlovénia	82	88	65	81	34	79	115	133
Törökország	455	544	469	557	615	756	886	1 120
Ukrajna	8 947	9 835	9 853	13 096	13 933	15 337	15 866	17 289
Egyéb európai	20 584	21 088	21 552	22 915	24 493	24 307	25 314	26 272
Szomszédos országok	66 359	70 716	71 913	85 293	97 711	99 579	102 769	108 811
Európa	93 197	97 640	98 230	110 915	122 261	130 535	140 827	146 145
Ázsia	12 603	14 401	13 480	14 715	15 121	18 543	19 733	22 356
Amerika	2 488	2 557	2 434	2 535	2 667	2 989	3 075	3 557
Afrika	1 233	1 318	1 281	1 455	1 556	1 800	1 783	1 913
Egyéb és ismeretlen	507	513	463	489	548	563	612	726
Összesen	110 028	116 429	115 888	130 109	142 153	154 430	166 030	174 697

Forrás: KSH

4. Területi vizsgálatok

A migráció az összes román és magyar megyét érinti. Azaz Magyarországra mindegyik román megyéből érkeznek migránsok, és mindegyik magyar megyében megtalálhatók. A 2008. január 1-jei állapot szerint a folyamat a román települések 35, míg a magyar települések 66%-ára terjed ki. Így erős regionális hatásokat figyelhetünk meg.

A Magyarországra vándorlás leginkább érintett romániai települései Marosvásárhely (6173 fő), Nagyvárad (3824), Kolozsvár (3527), Szatmárnémeti (3142), Sepsiszentgyörgy (2383), Székelyudvarhely (2150); Csíkszereda (2092) és a leginkább érintett megyéi pedig Harghita (11 144), Maros (11 017), Bihar (7345), Kolozs (5658), Szatmár (5391) és Kovászna (3364). Ezeken a területeken jelentős számú magyar kisebbség él. A Magyarországra érkező migránsok mintegy 70%-a érkezik ebből a hét megyéből.

Kovács (230%) és Bákó (298%) megyék kibocsátó szerepe erősödött a legdinamikusabb 2001 óta, a települések közül pedig Sepsiszentgyörgy (882-ről 2383-ra), Kézdivásárhely (545-ről 1070-re), Barót (371-ről 678-ra), Bákó (164-ről 651-re) és Kovászna (139-ről 395-re) emelhető ki leginkább.

A migrációban leginkább érintett megyék (pontosabban az Észak-Nyugati és a Közpon-ti régió megyéi) Románia egészéhez képest gazdaságilag közepesen fejlettek, illetve fejlettek.¹⁴ Itt a fejlettség fokát 17 statisztikai mutatóból álló komplex vizsgálat adta. Lényegében hasonló eredményre jutott György Ottília a megyék GDP részesedését, az egy főre vetített GDP-jét, a munkatermelékenységét, a foglalkoztatottsági rátáját, vagy a minimál-bér alakulását vizsgálva is. Azaz több esetben a gazdasági motiváció csak másodlagos szerepet játszik az etnikai megfontolások mögött a vándorlásokban.

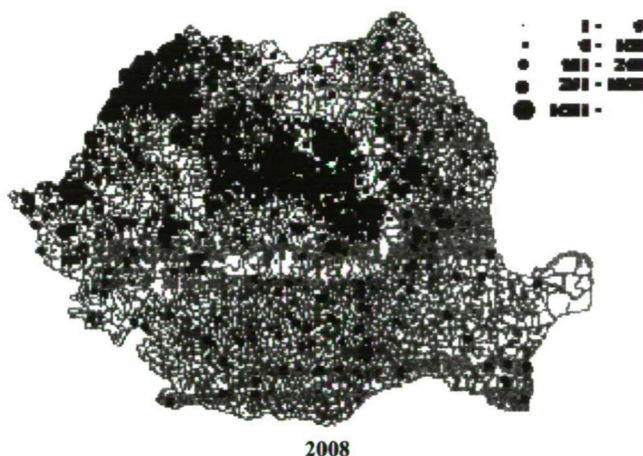
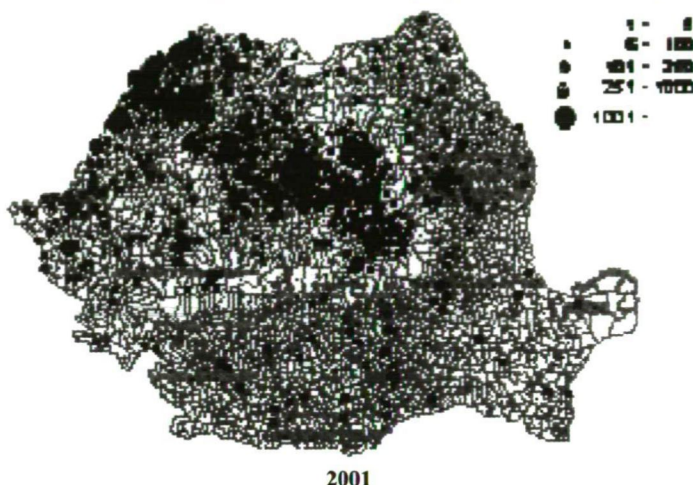
1990–2008 között Romániában majdnem 8%-kal csökkent a népesség.¹⁵ A Közpon-ti régióban, mely Kovászna (6%), Hargita (11%) és Maros megyéket (7%) is magában foglalja, a legnagyobb ez a csökkenés (12%). Ugyan Brassó, Székely és Fehér népességvesztése sokkal markánsabb (17, 19, illetve 13%) ebben a régióban, de ezek kevésbé kitétek a Magyarországra vándorlásnak. A Közpon-ti régióban a természetes népmozgalmi eseményekből a vizsgált időszak alatt nem alakult ki jelentős népességvesztés, sőt Brassó és Kovászna esetén pozitív a szaldó, valamint 2007-ben már hasonló megállapítás igaz Hargita és Székely megyékre is. (Az 1990–2007 időszak alatt Románia egészének népessége több, mint 2%-kal csökkent az élveszületések és halálozások különbségei miatt.) Így a népességcsökkenés fő oka a vándorlás.

A másik jelentős romániai kibocsátó terület a Bihart, Máramarost, Szatmárt, Beszterce-Naszódot, Kolozst, és Szilágy megyét magában foglaló Észak-Nyugati régió. 1990 óta a népességvesztés itt is a román átlag felett van (9%). A megyék közötti eloszlás azonban sokkal egyenletesebb. Egyedül Beszterce lóg ki pozitív értelemben, a népességfogyás itt 4%-os, a természetes népmozgalom egyenlege pedig pozitív, akár Máramarosé.

Így a Romániából Magyarországra érkező migránsok tovább csökkentik az elvándorlás megyéjének népességszámát. Ahol pedig a természetes népmozgalmi eseményeknek köszönhetően növekedhetne a népesség (például Bákó megye), úgy a migráció ezeket „lecsapolja”. A magyarok lakta területek nehéz demográfiai helyzetbe vannak, amit a nemzetközi migráció tovább gyengít.

Magyarország, mint célterület települései között leginkább preferált Budapest (26 739), Debrecen (1352), Erd (983) és Szeged (927); és megyék szerint Budapest (26 739), Pest (14 681), ahol több mint 62%-a él a migránsoknak (2008. január 1-jén). Hajdú-Bihar, Csongrád, Bács-Kiskun, és Fejér megyék jelentősek még.

1. térkép. Magyarországon élő román állampolgárok az elvándorlás települései szerint
 Map 1. Romanian migrant who live in Hungary by settlement of origin

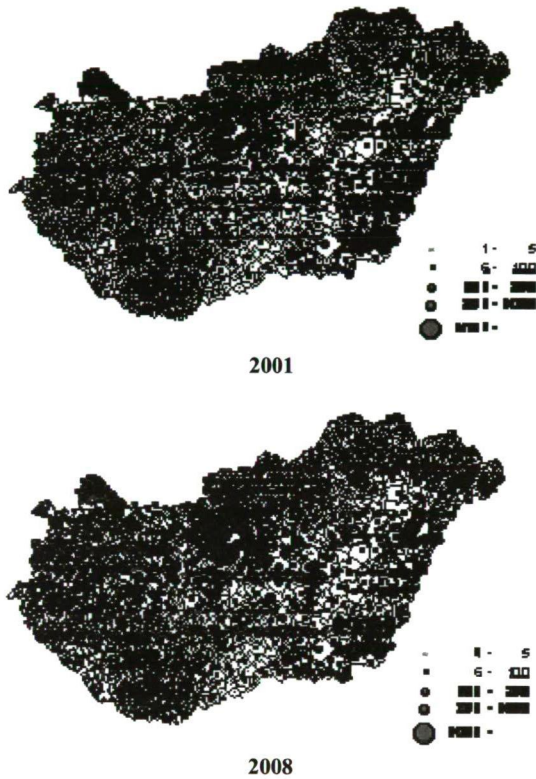

Forrás: Saját szerkesztés

Célom kapcsolatot találni az eredeti román és a jelenlegi magyar megyék között, illetve a nemzetközi vándorokat e jellemzőik alapján vizsgálni. A területi migrációs adatok alapján az eredeti (romániai) lakóhely megyéjét három csoportba sorolom. Az első csoport, a határhoz közel eső megyék (Arad, Bihar, Krassó-Szörény, Hunyad, Máramaros, Mehedinți, Szilágy, Szatmár, Temes), a második a migrációs centrum területek (Fehér, Beszterce-Naszód, Brassó, Kolozs, Kovászna, Hargita, Maros, Bákó), harmadik az egyéb megyék csoportja. Magyarországon is három csoportot különböztethetünk meg a vizsgált migrációs rendszer jellemzésére. Így a határközeli megyéket (Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Bács-Kiskun), a migrációs centrum területeket (Budapest és Pest megye), és egyéb megyéket.

2. térkép. Magyarországon élő román állampolgárok a jelenlegi magyar települések szerint

Map 2. Romanian migrant in Hungary by destination

2008

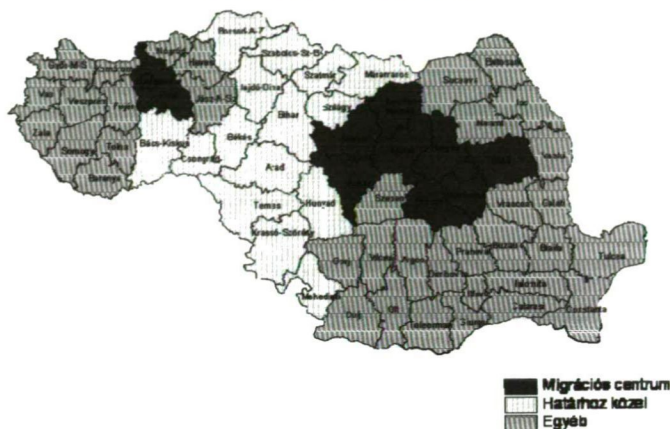
Forrás: Saját szerkesztés

Magyarországon 2596 olyan román állampolgár él, akik Magyarországon születtek. Legtöbbjük Budapesten és Pest megyében lakik. A Magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. Törvény szerint csak a magyar állampolgár(ok) gyermeke válik születéssel magyar állampolgárrá. Ez a szabályozás a „ius sanguinis” elven alapszik, és nem a területhez („ius soli”) köti az állampolgárság megszerzését, ezért nem válnak automatikusan a hazánkban született romániaiak magyar állampolgárokká.

A migrációs központok között erős áramlás valósul meg 26 597 emberrel, mely az összes vándor 40%-a. Így a migráció erős területi koncentrációt mutat. A kivándorlási területi vetülete szignifikáns kapcsolatot mutat a magyarul beszélők aránya és az eredeti romániai településekről történő kivándorlási hajlandóság között. Kimutatható, hogy román állampolgárok, akik most a határ közelében élnek (a magyar oldalon) nagyobb számban a határhoz közletről érkeztek (51,8%). Azonban a román migránsok, akiknek a születési helye a határ román oldalához közel esik, legnagyobb számban a magyar migrációs központi területeken élnek (51,9%). Budapestet és Pest megyét más állampolgárságú migránsok is előszeretettel választják Magyarországon lakóhelyül, függetlenül az eredeti lakóhely országától. Az „egyéb” román csoport, mely Románia területének többségét adja, területi eloszlása a leg-egyenletesebbek Magyarországon, 7,4–8,7%-át adják mindhárom magyar csoportnak.

3. térkép. Területi osztályozás

Map 3. Spatial classification

Forrás: Saját szerkesztés

3. táblázat. A Magyarországon tartózkodó román állampolgárok eredeti román megye-csoportok szerinti megoszlása, 2008. január 1.

Table 3. Distribution of Rumanian citizens residing in Hungary by classification of the original Rumanian place, 1 January 2008

Román oldal	Magyar oldal			
	Határhoz közel	Migrációs centrum	Egyéb	Összesen
Határhoz közel	51,8	27,1	34,3	32,8
Migrációs centrum	40,8	64,2	57,5	58,8
Egyéb	7,4	8,7	8,2	8,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: Saját szerkesztés

4. táblázat. A Magyarországon tartózkodó román állampolgárok jelenlegi magyar megye-csoportok szerinti megoszlása, 2008. január 1.

Table 4. Distribution of Rumanian citizens residing in Hungary by classification of the current Hungarian place, 1 January 2007

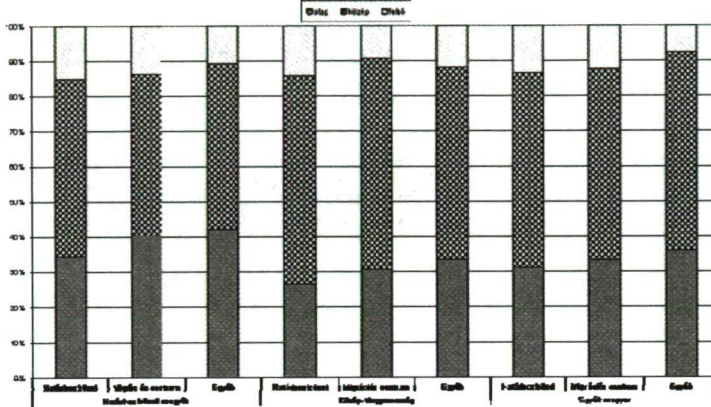
Román oldal	Magyar oldal			
	Határhoz közel	Migrációs centrum	Egyéb	Összesen
Határhoz közel	27,6	51,9	20,4	100,0
Migrációs centrum	12,2	68,7	19,1	100,0
Egyéb	15,5	65,3	19,2	100,0
Összesen	17,5	62,9	19,6	100,0

Forrás: Saját szerkesztés

A kialakított csoportokat iskolai végzettségek, foglalkozási főcsoportok és korcsoportok szerint vizsgálok tovább. Megállapítottam, hogy a magasabb iskolai végzettségűeket a magyar migrációs központ nagyobb távolságokból is képes vonzani.¹⁶ A befejezett közép- és felsőfokú végzettségűek Románia központinak és egyébnek besorolt helyeiről leginkább itt élnek. A magyar határhoz közel átlagosan alacsonyabb képzettségű román állampolgárok telepedtek le, mint más helyeken, de emellett jelentős a befejezett felsőfokú végzettségűek aránya is.

2. ábra. 18 éven felüli Magyarországon tartózkodó román állampolgárok a területi osztályozások és az iskolai végzettségek szerint, 2008. január 1.

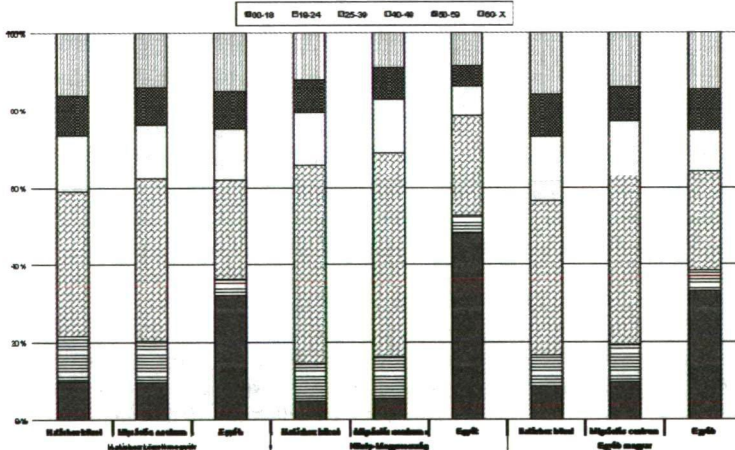
Chart 2. Romanian population aged 18 and over in Hungary by spatial classification and educational attainment, 1 January 2007

Forrás: Saját szerkesztés

3. ábra. Magyarországon tartózkodó román állampolgárok területi osztályozások és korcsoportok szerint, 2008. január 1.

Chart 3. Romanian population in Hungary by spatial classification and age-groups, 1 January 2007

Forrás: Saját szerkesztés

A korcsoportok szerinti vizsgálat jelentősen eltérő területi képet mutat. Magyarországi migrációs központjában élő román állampolgárok többsége (81%) munkaképes korú. Az „egyéb” csoportba sorolt román területről érkezők közel 45%-a 18 éven aluli, többségük Budapesten és Pest megyében él. A román határ közeléből és a migrációs centrumból érkezők arányai magasabbak a 19–24 évesek között, mint az „egyéb” csoportban, így feltételezhetjük, hogy ők a felsőfokú képzéseiket igyekeznek megszerezni Magyarországon.

A foglalkozásokat vizsgálva az ipari és építőipari foglalkozások (26,2%), a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások (6,8%), szolgáltatási jellegű foglalkozások (6,8%), felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások (6,1%), irodai és ügyviteli (ügyfélforgalmi) jellegű foglalkozások (4,8%), egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások (4,8%), gépkezelők, összeszerelők, járművezetők (1,6%), törvényhozók, igazgatási, érdekképviseleti vezetők (1,3%), mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások (0,8%) jellemzőek a hazánkban élő 18 éven felüli román állampolgárokat. Ezenfelül a munkanélküliek, nyugdíjasok, családsegítők, háztartásbeliek aránya 26,1%, míg a diákoké 14,8%. Ezek az arányok erős különbségeket mutatnak a területi csoportok szerint. Az inaktív emberek magas arányát találjuk a határ közelében. A munkanélküliek, nyugdíjasok, családsegítők, háztartásbeliek aránya itt 33,7%, a diáké 15,7%. A diákok aránya itt magasabb, mint az ország más részein. Budapesten és Pest megyében magas az aktív román állampolgárságú személyek aránya, ahol az ipari és építőipari foglalkozások (27,5%), szolgáltatási jellegű foglalkozások (7,7%), a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások (7,2%), a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások (6,2%), egyéb felsőfokú- vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások (5,2%) a legjelentősebbek. Így, szignifikánsan erős kapcsolat mutatható ki a területi elhelyezkedés és a munkavállalók tulajdonságai között. Magyarország központi része állampolgárságtól függetlenül a munkavállalók széles körét vonzza, szinte az összes foglalkozási csoportban, azonban a határ közelében teljesen más képet találunk. Ugyanis ezt a csoportot sokkal inkább jellemzi a közel 50% inaktív román állampolgár, akik főként diákok, családsegítők, munkanélküliek és nyugdíjasok.¹⁷

5. Összefoglalás

Az eredményeket összefoglalva, erős kapcsolatot tudunk felmutatni román–magyar migrációs viszonyban, mintegy 66 000 román állampolgár él Magyarországon és majdnem 150 000-en telepedtek át hazánkban, ha az 1993 óta magyar állampolgárrá váltakat is ide soroljuk.

A keresetek közötti regionális különbségek nem képesek teljesen megmagyarázni a külföldiek területi megoszlását Magyarországon. A központi és a határ melletti területek kivándorlás és bevándorlás szempontjából fontos szereppel bírnak a migrációs folyamatok megértésében. Releváns kapcsolatokat mutattam az forrás és a célterületek között. A vizsgált országok migrációs centrumait erős áramlás köti össze 26 597 fővel (az összes romániai migráns 40%-a, az összes magyarországi migráns 16%-a). Kimutattam, hogy a román állampolgárok, akik most a határ közelében a magyar oldalon élnek, a legnagyobb számban a határ túloldalának közeléből érkeztek. Így a határ nem elválasztó elemként, hanem kontakt-zónaként funkcionál. Budapest és Pest megye a migránsok legkedveltebb letelepedési helye függetlenül az eredeti lakóhelytől. Itt változatos foglalkozású és képzettségű vándorokat találhatunk, mely ellentéte a határ közelében lévő esetnek, ahol az 50% inaktív ember jobban jellemzi a román állampolgárokat, akiknek a többsége diák vagy munkanélküli.

JEGYZETEK

1. Hatton Timothy J.–Williamson Jeffrey G. (2005): *Global Migration and the World Economy: Two Centuries of Policy and Performance*, Mass.: MIT Press, Cambridge 488. old.
2. Rédei Mária (2009): *Foreigners in Budapest*, In *Hungarian Statistical Review* No 13, Vol 87. 31–49. old.
3. Anderson, J. és O'Down, L. (1999): *Borders, Border Regions and Territoriality: Contradictory Meaning, Changing Significance*, *Regional Studies*, Vol. 33(7), 593–604. old.

4. Hansen, N. (1977): Border Regions: a Critique of Spatial Theory and a European Case Studies, *Annals of Regional Science*, Vol 11, 1–12. old.
5. Van Geenhuizen, M. – Ratti, R (2001): Gaining Advantage from Open Borders. An active Space for Regional Development, Ashgate, Aldershot. 398. old.
6. Brubaker, Rogers (1998): Migrations of Ethnic Unmixing in the „New Europe”. *International Migration Review*, Vol. 32, No. 4 (Winter 1998), 1047–1065. old.
7. Regényi Emil–Törzsök Erika (1998): Romániai menekültek Magyarországon 1988. In: Medve-tánc. Jelentések a határokon túli magyar kisebbségek helyzetéről. Csehszlovákia, Szovjetunió, Románia, Jugoszlávia. Budapest: ELTE, 1988. 175–186. old.
8. Tóth Pál Péter (2002): Nemzetközi vándorlás – Magyarország (1990–2000). Készült a Népese-dési Kormánybizottság Migrációs Bizottsága 2002. programja keretében. 16. old.
9. Horváth István (2004): Az erdélyi magyarság vándormozgalmi vesztesége 1987–2001. In: Kiss Tamás (szerk.): Népesedési folyamatok az ezredfordulón Erdélyben. Kolozsvár: Kriterion – RMDSZ Ügyvezető Elnökség, 2004. 61–91. old.
10. Sandu, Dumitru (2000): Migrația transnațională a românilor din perspectiva unui recensământ comunitar. *Sociologia Romaneasca* 2000. 3–4. sz. 5–52. old.
11. Oláh Sándor (1996): Egy székely falu vendégmunkás potenciálja. In: Sik Endre – Tóth Judit (szerk.): Jönnék? Mennek? Maradnak? Budapest: MTA Politikai Tudományok Intézete – Nemzetközi Migráció Kutatócsoport, 9–19. old.
12. Németh Nándor–Csíte András–Jakobi Ákos (2009): Román állampolgárságú munkavállalók Magyarországon. *Területi Statisztika*, 12. (49.) évf. 6. szám 615–627. old.
13. Kis Tamás (2007): Demográfiai modellek és a migráció. *Régió* 18. évfolyam 2. szám, 160–189. old.
14. György Otília (2009): Területi különbségek Románia központi régiójában. *Területi különbségek Románia központi régiójában. Területi Statisztika* 12. (49.) Évfolyam 6. szám 647–656. old.
15. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/database (Eurostat adatbázis)
16. Rédei Mária (2007): Mozgásban a világ, a nemzetközi migráció földrajza, Eötvös Kiadó, Budapest 568. old.
17. Illés Sándor–Kincses Áron (2008): Foreign Retired Migrants in Hungary In *Hungarian Statistical Review* No 12, Vol 86. 88–111. old.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Halmi Erzsébet–Kincses Áron–Nagyné Forgács Eleonóra (2006): Nemzetközi vándorlás 1995–2005. KSH Budapest, 112. old.
- Illés Sándor–Lukács Éva (2002): A személyek szabad áramlásának statisztikai szempontú vizsgálata In.: Illés Sándor–Lukács Éva (szerk.): Migráció és statisztika, KSH NKI Kutatási jelentések, 71. Budapest. 13–51. old.
- Kis Tamás (2007): Demográfiai modellek és a migráció. *Régió* 18. évfolyam 2. szám, 160–189. old.
- Massey, D.S – Taylor J. E. (2004): *International Migration: Prospects and Policies in a Global Market*. Oxford University Press: Oxford 376. old.
- Nemes-Nagy József (1998): Tér a társadalomkutatásban – „Ember-Település-Régió” Hilscher Re-zsó Szociálpolitikai Egyesület, Budapest, 251. old.
- Nijkamp, P. (1998): *Moving Frontiers: a Local-global Perspective*, Vrije Universiteit of Amsterdam, Faculty of Business Administration and Econometrics, Research Memorandum no. 22, 22. old.
- Rédei Mária (2005): A nemzetközi migráció folyamatának irányítása. *Statisztikai Szemle* 83. 7. 662–680. old.
- Rédei Mária (2007): Mozgásban a világ, a nemzetközi migráció földrajza, Eötvös Kiadó, Budapest 568. old.
- Rédei, M.–Kincses, Á. (2008). A szomszédból érkező migránsok hatása a hazai gazdasági és társadalmi különbségekre. *Közép Európai Közlemények, Geográfusok, regionalisták és történészek tudományos szemléje*. 1. évf. 1. szám. pp.3–17.